

Vergaderjaar 2013–2014

30 821

Nationale Veiligheid

Nr. 19

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 november 2013

Algemeen

De zorg voor een vrije en veilige samenleving is één van de belangrijkste taken van de overheid. Daarom wil het Kabinet potentiële risico's voor de nationale veiligheid zo tijdig mogelijk signaleren en aanpakken om maatschappelijke ontwrichting te voorkomen. Dat doet het Kabinet niet alleen; veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van burgers, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties.

De Strategie Nationale Veiligheid (SNV) biedt inzicht in de potentiële risico's die op Nederland afkomen en in de maatregelen die kunnen worden genomen om die risico's tegen te gaan. Het instrument hiervoor is de Nationale Risicobeoordeling, waarbij risicoanalyses de grondslag vormen voor een capaciteitanalyse.

De strategie wordt sinds 2008 door het Kabinet gehanteerd. Een overzicht van alle capaciteiten waaraan het Kabinet op basis van de strategie sinds 2008 heeft gewerkt, is opgenomen in de Bevindingenrapportage (bijlage bij deze brief)¹.

Namens het Kabinet informeer ik u hierbij over de in 2012 ontwikkelde scenario's en de te versterken capaciteiten die daar uit voortvloeien.

Verder ga ik kort in op overige beleidsinitiatieven van het Kabinet om de weerbaarheid van de samenleving tegen maatschappelijke ontwrichting te versterken en om de verschillende actoren in staat te stellen hun verantwoordelijkheid waar te maken. Voor uitgebreide informatie over de Nationale Risicobeoordeling 2012 verwijs ik u naar de Bevindingenrapportage, met daarin de uitgebreide scenario's (gedachtenexperimenten van mogelijke scenario's, nadrukkelijk geen voorspellingen), de beoordeling van impact en waarschijnlijkheid en het nieuwe risicodiagram.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer

Nationale Risicobeoordeling 2012

Voor de Nationale Risicobeoordeling 2012 zijn vier nieuwe scenario's uitgewerkt: Gewelddadige eenling, Cyberhactivisme (cyberprotest), Grootschalige onlusten en Wapenbeheersing falende staat.

De beoordeling van de scenario's is als volgt:

- Gewelddadige eenling – waarschijnlijk hoog; impact beperkt;
- Cyberhactivisme – enigszins waarschijnlijk; impact aanzienlijk tot ernstig;
- Grootschalige onlusten – enigszins waarschijnlijk; impact zeer ernstig
- Wapenbeheersing falende staat – enigszins waarschijnlijk; impact zeer ernstig

Te versterken capaciteiten

De voorstellen voor de te versterken capaciteiten zijn beoordeeld en verwerkt tot adviezen aan het Kabinet en opgenomen in de Bevindingenrapportage. Na weging van die adviezen op impact, waarschijnlijkheid en kosten heeft het Kabinet besloten om capaciteiten te versterken op de volgende terreinen:

- a. samenwerking bij crisisbeheersing
- b. informatiepositie
- c. bewustwording en scholing
- d. crisiscommunicatie
- e. internationaal te agenderen capaciteiten

a. Samenwerking bij crisisbeheersing

De samenwerking bij crisisbeheersing heeft op specifieke punten verbetering. Op het terrein van cybersecurity gaat het om:

- het ontwikkelen van een nieuwe versie van het Nationaal Crisisplan-ICT;
- het houden van (nationale) oefeningen;
- het ontwikkelen van een internationale benchmark methoden van aanpak, en
- het bekrachtigen en toepassen van internationale afspraken en samenwerkingsmethoden.

In het geval van een nucleaire dreiging zijn veel (internationale) partijen betrokken. Niet altijd is helder wie wanneer optreedt en welke bevoegdheden de verschillende partijen hebben. Het Kabinet laat daarom een inventarisatie maken van afspraken over de inzet van internationale respons units binnen de context van NAVO en EU.

Om in een extreme situatie, zoals geschetst in het scenario Grootschalige onlusten, de voortgang van de basis politiezorg te garanderen, zal het Kabinet de samenwerking met andere partners (Defensie en publiek-private partnerschappen) met betrekking tot bijstand intensiveren.

b. Informatiepositie

Een verbeterde informatiepositie van de overheid is een belangrijke capaciteit bij het verminderen van de kans dat bepaalde incidenten zich voordoen. Belangrijk onderdeel daarvan is het monitoren van sociale media. Dit sluit ook aan bij het advies van de commissie Cohen naar aanleiding van de rellen in de gemeente Haren en de kabinetsreactie hierop.

Het Kabinet zal verder de technische infrastructuur voor cyberdetectie verbeteren en de analysecapaciteit van cyberincidenten versterken.

Van groot belang is dat de inlichtingen- en veiligheidsdiensten een eigenstandige informatiepositie behouden en aan bronverificatie kunnen doen, om een dreiging uit het buitenland tegen Nederland vroegtijdig te kunnen onderkennen en af te wenden. Gezien de huidige bezuinigingen onderstreept het Kabinet het belang van een efficiënte en effectieve inzet van beschikbare middelen en capaciteiten van deze diensten.

c. Bewustwording en scholing

Ik heb uw Kamer onlangs² nader geïnformeerd over de afronding en het vervolg van het project «solistische dreigers», dat is opgezet om de bewustwording en kennis hierover te vergroten en verder te ontwikkelen.

Verder besteedt het Kabinet door middel van de campagne Alert Online structureel aandacht aan bewustwording en voorlichting over digitale kwetsbaarheden. Daarnaast zet het Kabinet in op het verbeteren van de professionaliteit van de ICT-beroepsbevolking.

Om bij internationale dreigingen en/of incidenten adequaat te kunnen optreden zal het Kabinet voor diplomaten op posten de trainingen en opleidingen op het terrein van crisisbeheersing verbeteren.

d. Crisiscommunicatie

Het Kabinet zal bestaande communicatiestrategieën uitbreiden met kennis over ICT-crisis/cyberhactivisme en internationale moedwillige nucleaire dreigingen. Daarnaast zal de overheid meer gebruik gaan maken van sociale media om ook op die manier de crisiscommunicatie te verbeteren. Voor uitzonderlijke situaties, bijvoorbeeld in geval van zeer ernstige rellen op meerdere plaatsen in het land, zal het Kabinet landelijke kaders voor de crisiscommunicatie opstellen, met behoud van lokaal maatwerk.

e. Internationaal te agenderen capaciteiten

Het Kabinet bevordert het opstellen van basisrichtlijnen beveiliging bij de ontwikkeling van hard- en software («bouwbesluit cyber»). Daarnaast investeert het Kabinet intensief om nucleair terrorisme te voorkomen. De Nuclear Security Summit (NSS) die in 2014 door Nederland wordt georganiseerd, is daarvan een belangrijk onderdeel. De NSS heeft expliciet tot doel te komen tot een betere beveiliging van nucleair materiaal en installaties.

Nederland zoekt voor deze capaciteiten in internationaal verband steun en zal het onderwerp actief agenderen.

Overige beleidsinitiatieven

a. Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Op 24 september heb ik het advies van de commissie Hoekstra over de Wet veiligheidsregio's en het stelsel van rampenbestrijding en crisisbeheersing aan uw Kamer aangeboden³. Zoals aangekondigd komt het Kabinet dit najaar met een inhoudelijke reactie op dit advies, afgestemd met het Veiligheidsberaad en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

² Kamerstuk 29 754 nr. 233

³ Kamerstuk 26 956 nr. 181

NL-Alert

NL-Alert is een belangrijk middel om de zelfredzaamheid van burgers bij incidenten en rampen te vergroten. Op 8 november 2012 is NL-Alert landelijk gelanceerd. Op het moment van lancering van het systeem was de helft van de toestellen op de markt geschikt voor de ontvangst van NL-Alert (mits daarop ingesteld). Dit percentage zal de komende tijd snel oplopen.

Vanaf de start in november 2012 tot en met juni 2013 is NL-Alert twaalf maal ingezet (door zeven veiligheidsregio's), vooral bij grote branden waarbij de kans op het vrijkomen van giftige rook aanwezig was. De ervaringen met het gebruik van NL-Alert zijn overwegend positief.

Grootschalige evacuatie

Dit jaar herdachten we de watersnoodramp van 60 jaar geleden. Ook nu nog zijn rampen waarbij een groot gebied bedreigd wordt en evacuatie mensenlevens kan redden, niet uit te sluiten. Een gezamenlijke inspanning van veiligheidsregio's en rijksoverheid is nodig om een evacuatie succesvol uit te voeren. Om die samenwerking zo goed mogelijk te laten verlopen is het Kader grootschalige evacuaties opgesteld om te komen tot een unité de doctrine waarmee de betrokken regio's en de rijksoverheid goed afgestemde beslissingen kunnen nemen over de beoordeling van de ernst van de te verwachten situatie, de omvang van het te evacueren gebied, het moment van evacuatie en de verdeling van schaarse «middelen».

Bij de uitwerking van het Kader zal het Kabinet inzichtelijk maken wat de mogelijkheden en beperkingen zijn van gebruik van het hoofdwegennet bij uitvoering van een grootschalige evacuatie. De besluitvorming zal in een oefenomgeving worden getoetst.

De ministeries van I&M en V&J en de Deltacommissaris stellen samen met de veiligheidsregio's en de waterschappen een «module evacuatie bij grote overstromingen» op, op basis van de meest actuele overstromingsrisico's. Deze module richt zich onder meer op bewustwording en voorbereiding van burgers en bedrijven.

Vorbereiding op crises

Opleiden, trainen, oefenen, testen, evalueren en leren van lessen (OTOTEL) zijn een integraal onderdeel van rampenbestrijding en crisisbeheersing. Hiertoe rondt het Kabinet een rijks brede visie op professionalisering op korte termijn af. De Nationale Academie voor Crisisbeheersing, die per 19 september van start is gegaan, traint professionals op essentiële competenties voor hun rol.

Ook zal het Kabinet de aansluiting tussen rijk en regio's verbeteren en specifiek aandacht besteden aan bovenregionale samenwerking en internationale oefeningen.

b. Vitale infrastructuur

Gelet op een aantal nieuwe dreigingen en maatschappelijke behoeften zal worden getoetst of het huidige beleid rondom de bescherming van vitale infrastructuur moet worden herijkt. Hiervoor wordt een interdepartementaal traject opgezet, waarbij samen met de vitale sectoren de meest kritische processen van onze samenleving en de benodigde weerbaarheid verhogende maatregelen worden doorgelopen. Eind 2014 zal het Kabinet u over de resultaten informeren.

Continuïteit bij uitval van ICT en elektriciteit

In de periode 2009–2013 is in opdracht van de ministeries van Veiligheid en Justitie (V&J) en Economische Zaken (EZ) het Capaciteitsadvies Elektriciteit en Telecommunicatie (CAET) uitgevoerd. Dit traject heeft de weerbaarheid van de vitale sectoren tegen grootschalige uitval van elektriciteit en telecommunicatie in kaart gebracht en het niveau van bewustwording en handelingsperspectief vergroot. De reacties op recente incidenten zoals Diginotar, uitval van Vodafone, uitval van 112 en de DDOS aanvallen op financiële instellingen hebben hieraan extra invulling en besef van noodzaak gegeven. Het bewustzijn bij vitale sectoren van het belang van continuïteitsmanagement is gegroeid en draagt er aan bij dat risicobeheersing, crisisbeheersing en operationele maatregelen adequaat worden opgepakt.

Met het oog op het periodiek ontstaan van nieuwe dreigingen en kwetsbaarheden is blijvende aandacht voor continuïteitsmanagement noodzakelijk. Hierbij ligt nadrukkelijk ook een verantwoordelijkheid bij de vakdepartementen en de vitale sectoren zelf. De vitale processen elektriciteit en telecom zijn zo van belang voor de nationale veiligheid dat de continuïteit ervan als expliciet en structureel aandachtspunt is opgenomen in de algemene context van de bescherming van vitale infrastructuur. In de Stuurgroep Nationale Veiligheid vindt de interdepartementale afstemming over maatregelen plaats.

Ook de dienstverlening van vitale organisaties in het publieke domein is kwetsbaar voor uitval van ICT en/of elektriciteit. Om gemeenten, provincies, veiligheidsregio's, politieregio's en waterschappen te ondersteunen is er dit jaar opnieuw geïnvesteerd in het aanreiken van modelcontinuïteitsplannen. Het modelplan voor Veiligheidsregio's is beter toegesneden op de praktijk en wordt met inhoudelijke begeleiding aan de veiligheidsregio's ter beschikking gesteld. In samenwerking met het ministerie van BZK wordt met koepelorganisaties van gemeenten, provincies en waterschappen ondersteuning geboden om continuïteitsmanagement te verbeteren.

Ter afsluiting

In de afgelopen jaren zijn door middel van de Strategie Nationale Veiligheid in een hoog tempo vele mogelijke risico's en dreigingen in beeld gebracht en is de weerbaarheid van Nederland vergroot. Voor de komende jaren blijft het van belang om nieuwe dreigingen op hun gevolgen voor de nationale veiligheid tijdig te onderkennen, te analyseren en te beoordelen op de noodzaak van verdere versterking van capaciteiten.

Het tempo waarmee dit gebeurt, zal worden aangepast; zowel om recht te doen aan de complexiteit van de risico's als om voldoende tijd te hebben om weerbaarheid verhogende maatregelen te ontwikkelen en te implementeren. Het Kabinet zet daarom in op een grotere flexibiliteit rond de Nationale Risicobeoordeling door verschillende startmomenten te kiezen voor verschillende thema's.

Daarmee kan beter worden aangesloten bij actuele opkomende dreigingen. Daarnaast wordt ingezet op een versterking van de capaciteitsanalyse. Het Kabinet zal u daarover nader informeren.

De Minister van Veiligheid en Justitie,
I.W. Opstelten